

УДК 338.2:631.17(477)

В. Є. Скоцик,

д. е. н., доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ УКРАЇНИ

V. Skotsyk,

doctor of economics, associate professor, National University of Bioresources and Natural Resources of Ukraine

ORGANIZATIONAL-ECONOMIC PRINCIPLES OF THE FORMATION OF THE INFRASTRUCTURE PROVISION OF AGRICULTURAL MACHINERY MARKET IN UKRAINE

Розвиток ринку сільськогосподарської техніки в аспекті формування довгострокових партнерських відносин між господарюючими суб'єктами та забезпечення ефективного використання технічних ресурсів сільськогосподарськими товаровиробниками неможливо досягнути без формування відповідної інфраструктури.

Метою удосконалення інфраструктури на досліджуваному ринку є створення необхідних загальних умов для підвищення ефективного використання сільськогосподарської техніки господарюючими суб'єктами. На нашу думку, за характером впливу інфраструктури на процес використання техніки загальні умови доцільно поділити на такі основні групи: умови, які безпосередньо забезпечують процеси виробництва — матеріально-технічне постачання і збут технічних ресурсів, накопичення й обробка інформації, консультування з технологічних, управлінських та інших питань; умови відтворення робочої сили — підвищення кваліфікації працівників та їх перепідготовка, організація відпочинку, підвищення рівня життя і тощо; умови, які забезпечують збалансованість макроекономічних пропорцій суспільного відтворення — досягнення паритету економічних відносин в АПК, дієвість державної підтримки сільського господарства і т.д.

Таким чином, як показали дослідження, дилерська діяльність у сервісному обслуговуванні техніки в Україні має тенденцію до розвитку. На нашу думку, нині найбільш перспективним напрямом діяльності ремонтно-транспортних підприємств є модернізація спрацьованих технічних засобів.

Важливе значення у забезпеченні стабільного функціонування ринку сільськогосподарської техніки відводиться ремонтно-технічним підприємствам як складовому елементу інфраструктури ринку техніки. Перспективним напрямом діяльності ремонтно-транспортних підприємств є модернізація спрацьованих технічних засобів.

The development of the agricultural machinery market in the aspect of forming long-term partnerships between business entities and ensuring the efficient use of technical resources by agricultural producers can not be achieved without the formation of the appropriate infrastructure.

The aim of improving the infrastructure on the market under investigation is to create the necessary general conditions for improving the effective use of agricultural machinery by business entities. In our opinion, the nature of the impact of infrastructure on the process of using technology general conditions should be divided into the following main groups: the conditions that directly ensure the production processes — material and technical supply and sales of technical resources, accumulation and processing of information, consulting on technological, managerial and other issues; conditions for the reproduction of the workforce — upgrading the skills of the workers and their retraining, organization of rest, raising the standard of living, and so on; conditions that ensure the balance of the macroeconomic proportions of social reproduction — the achievement of the parity of economic relations in the agroindustrial complex, the effectiveness of state support to agriculture, etc.

Thus, as the research showed, the dealer's activity in servicing the technology in Ukraine tends to develop. In our opinion, nowadays the most promising direction of activity of repair and transport enterprises is modernization of the worked out technical means.

Important in ensuring the stable functioning of the agricultural machinery market is given to the repair and technical enterprises as a component of the infrastructure of the technology market. The perspective direction of the activity of repair and transport enterprises is the modernization of the worked out technical means.

Ключові слова: ринок, сільськогосподарська техніка, інфраструктура, сільськогосподарські підприємства, сервіс.

Key words: market, agricultural machinery, infrastructure, agricultural enterprises, service.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Важливою умовою відчутного поліпшення у технічному озброєнні товаровиробників є досягнення збалансованості ринку сільськогосподарської техніки в Україні, оскільки прояв негативних явищ у сфері технічного забезпечен-

ня сільськогосподарських підприємств, зокрема зменшення попиту на вітчизняну техніку, не вплинув на підвищення її якості, а низька ефективність державної підтримки поставок техніки по лізингу зумовила подорожчання машин, погіршення умов поставок для лізинго-одержу-

вачів і, як наслідок, скорочення обсягів лізингу. На фоні зменшення обсягів виробництва та продажів вітчизняної сільськогосподарської техніки посилюється експансія на вітчизняний ринок іноземної техніки, у т. ч. вживаної, яка не лише фізично зношена, але й морально застаріла.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання функціонування ринку сільськогосподарської техніки досліджували: Я.К. Білосусько, І.Д. Бурковський, А.В. Блоха, В.К. Зімін, О.В. Захарчук, Б.Й. Пасхавер, І.Г. Тивоненко та ін. Незважаючи на велику кількість наукових праць за вищезазначеною темою, недостатньо висвітленими залишаються питання дослідження ринку сільськогосподарської техніки як специфічної економічної системи та інструменту просування в сільськогосподарське виробництво техніко-технологічних новацій, прискорення модернізації випуску техніки й постановки на виробництво машин нового покоління. Зокрема нині постає потреба в дослідженні таких невирішених проблем: стимулювання вітчизняних товаровиробників сільськогосподарської техніки щодо розширення типорозмірних і модельних рядів; створення відповідної інфраструктури ринку, зокрема, інформаційної, структур з незалежної технічної та економічної експертизи, що забезпечуватиме покупців об'єктивною інформацією щодо оцінки технічного стану та реальної ціни, а на вторинному ринку — даними про фактичний виробіток, залишковий ресурс і попередні умови експлуатації техніки;

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є розробка практичних рекомендацій щодо розвитку інфраструктурного забезпечення ринку сільськогосподарської техніки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток ринку сільськогосподарської техніки в аспекті формування довгострокових партнерських відносин між господарюючими суб'єктами та забезпечення ефективного використання технічних ресурсів сільськогосподарськими товаровиробниками неможливо досягнути без формування відповідної інфраструктури. Відомо, що поняття інфраструктури увів у науковий обіг П. Розенштейн-Родан, який розглядав її як комплекс загальних умов, що забезпечують сприятливий розвиток підприємницької діяльності в основних галузях

економіки та дають можливість задовольняти потреби населення [1].

Аналіз наукової літератури дозволив виділити кілька підходів до розуміння інфраструктури. Так, галузевий підхід передбачає розгляд інфраструктури як сукупності підприємств та організацій, видів їх діяльності, орієнтованих на створення умов для нормального функціонування виробництва, обігу товарів і забезпечення відтворення робочої сили та матеріально-технічних засобів [2]. Водночас, за інституціонального підходу, — це сукупність інститутів, що забезпечують реалізацію організаційно-економічних, юридичних умов, тобто деяка система закладів, яка дозволяє підвищити безперервність і неперервність руху товарних та обслуговуючих їх фінансових, сировинних, трудових, інформаційних потоків між суб'єктами ринкових інститутів [3]. Розподільчий підхід розглядає інфраструктуру як сукупність об'єктів, які сприяють формуванню матеріальних, фінансових та інформаційних зв'язків між суб'єктами ринку і забезпечують організаційно-економічні та правові умови для безперервного і неперервного руху товарних ресурсів.

При цьому ресурсний підхід базується на системі служб, які забезпечують, з одного боку, ефективне функціонування всіх залучених у виробництво ресурсів, а з іншого — відтворення робочої сили. Насамкінець ринковий підхід розглядає інфраструктуру як систему взаємодії суб'єктів сфери обігу, які виступають у різноманітних організаційно-господарських формах і забезпечують торгово-економічні зв'язки між виробниками та споживачами на ринку. Нами окремо виділено інфраструктуру ринку сільськогосподарської техніки як сукупність суб'єктів, які здійснюють та обслуговують виробничо-технічну діяльність у рамках матеріально-технічного, фінансового, сервісного, організаційно-методичного, інформаційного та консультаційного напрямку.

Метою удосконалення інфраструктури на досліджуваному ринку є створення необхідних загальних умов для підвищення ефективного використання сільськогосподарської техніки господарюючими суб'єктами. На нашу думку, за характером впливу інфраструктури на процес використання техніки загальні умови доцільно поділити на такі основні групи: умови, які безпосередньо забезпечують процеси виробництва — матеріально-технічне постачання і збут технічних ресурсів, накопичення й обробка інформації, консультування з технологічних, управлінських та інших питань; умови відтворення робочої сили — підвищення ква-

ліфікації працівників та їх перепідготовка, організація відпочинку, підвищення рівня життя і тощо; умови, які забезпечують збалансованість макроекономічних пропорцій суспільного відтворення — досягнення паритету економічних відносин в АПК, дієвість державної підтримки сільського господарства і т.д.

Основними принципами становлення інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки є: комплексність формування її елементів; урахування рівня розвитку НТП; адаптованість інфраструктурних галузей та організацій до мінливих економічних умов, структурних змін ринку; врахування регіональних особливостей інфраструктурного забезпечення суб'єктів ринку; регулювання процесів формування й розвитку інфраструктури на основі інструментів податкового, фінансово-кредитного механізму, цінової політики; достатній рівень конкурентоспроможності елементів інфраструктури; регульованість переливу фінансових, інтелектуальних, інноваційних, трудових та інших ресурсів; орієнтація усіх структур інфраструктури на досягнення максимального синергетичного ефекту за мінімуму витрат. Реалізація зазначених принципів оптимізує інфраструктуру та забезпечить її ринкову спрямованість.

Розглянемо підходи науковців до визначення поняття "послуга". Так, характеризуючи послугу, К. Маркс зазначав, що вона є вираженням особливої споживчої вартості, яку формує цей вид діяльності, подібно до будь-якого іншого товару, але особлива споживча вартість цієї праці одержала у цьому випадку специфічну назву "послуги", тому що праця представляє послуги не у якості продукту, а в якості діяльності [4, с. 413]. Водночас інше визначення послуги К. Маркс наводить у першому томі "Капіталу", а саме "... як корисної дії тієї або іншої споживчої вартості — товару або праці" [5, с. 203—204]. Детальне теоретичне опрацювання характеристики послуг знаходимо у праці сучасних економістів. Так, на думку Ф. Котлера, під послугами слід розуміти різноманітні види діяльності або будь-які заходи чи вигоди, які одна сторона може запропонувати іншій ... [6]. Він передбачає, що послуга невіддільна від джерела її надання, людини або машини, якість послуг коливається в широкому діапазоні залежно від того, хто її надає (постачальника), а також від часу та місця надання. Подібну думку щодо характеристики послуг висловлює А. Хоскінг, який зазначає, що послуга визначається як дія, вигоди або задоволення, які пропонуються для продажу як такі або надаються у зв'язку із продажем товарів [7].

Узагальнення різнобічних думок щодо поняття "послуга" дає підстави стверджувати, що нау-

ковці єдині в тому, що визначають її через корисну дію, яку товаровиробник надає споживачеві. Відмінності виявляються при класифікації послуг, які належать до матеріальної та нематеріальної, виробничої або невиробничої сфер, що зумовлено різноманітністю видів послуг.

Нами розглядається виробничо-технічна послуга як корисна діяльність у виробничій сфері АПК, що виконується сервісним підприємством, яке при цьому використовує власні технічні засоби; відновлює та підтримує нормативну роботоздатність техніки, що належить замовнику, поставляє йому техніку та інші виробничі ресурси. Зазначимо, що виробничо-технічні послуги мають специфічні особливості. Перша із них полягає у тому, що виробничо-технічні послуги — це проміжна продукція, товар для внутрішнього споживання, який купують товаровиробники кінцевої сільськогосподарської продукції. Друга особливість виробничо-технічних послуг характеризується тим, що процес їх надання збігається в часі із процесом споживання, що створює об'єктивні передумови для зниження собівартості таких послуг. Третя особливість послуг проявляється у тому, що товаровиробник і споживач можуть бути об'єднані в одній особі, що дозволяє уникати надбавок у початковій її ціні [8].

У умовах ринку виробничо-технічні послуги по-різному впливають на формування обсягу виробництва і вартісних характеристик (мінової та споживчої вартостей) кінцевої сільськогосподарської продукції. З урахуванням цього їх можна поділити на три групи. До першої групи відносять такий обсяг послуг, який безпосередньо впливає на величину споживчої сільськогосподарської продукції (наприклад, збирання врожаю). Обсяг послуг другої групи не впливає на вартість та споживчу вартість такої продукції. До цієї групи слід віднести допродажну доробку врожаю сільськогосподарських культур — пшениці, кукурудзи, соняшнику та ін. Обсяг послуг третьої групи не впливає на масу і споживчу вартість кінцевої продукції, але впливає на її собівартість. До таких видів послуг відносять ремонт і технічне обслуговування сільськогосподарських машин і обладнання, прокат технічних засобів і т.д.

Водночас третю групу послуг можна поділити на дві підгрупи:

- 1) послуги, які надаються не більше, ніж на сезон або рік (поточний ремонт машин). У цій підгрупі вартість послуг повністю переноситься на вартість кінцевої продукції, одержаної за рік;
- 2) послуги, що надаються із періодичністю більше року (капітальний ремонт техніки, орен-

да технічних засобів на термін більше одного року і т.д.). Вартість їх переноситься на вартість кінцевої продукції, виробленої за рік, частинами, відповідно до періодичності послуг або терміну амортизації введених в експлуатацію технічних засобів.

Вважаємо, що виділення у специфічний комплекс галузей, виробництв і видів діяльності виробничо-технічного сервісу має об'єктивний характер. Їх розвиток дозволяє не лише зберегти і відновити споживчі вартості основного й оборотного капіталу, але й покращити його якість. Аналізуючи процес інфраструктурного забезпечення, К. Маркс писав, що ... "оскільки важливим є виправити будь-яке пошкодження машин, то при кожній порівняно великій фабриці поруч із власними працівниками підприємства існує особливий персонал інженерів, механіків і т.д. Їх заробітна плата становить частини змінного капіталу, і вартість їх праці розподіляється на продукт" [9, с. 197]. У цьому випадку йдеться про збереження і відновлення споживчих властивостей машин. Використання додаткової праці в ремонтно-технічному обслуговуванні є обов'язковою умовою нормального функціонування технічних засобів упродовж терміну їх експлуатації. Розглядаючи виробничо-технічне обслуговування у системі суспільного поділу праці А. Сміт зазначав, що ... "машини та інші знаряддя виробництва вимагають витрат спочатку на їх виготовлення, а після на їх підтримку, причому ці затрати, хоча вони і становлять частину валового доходу суспільства, представляють собою відрахування із чистого доходу" [10, с. 318]. Розвиваючи методологічні засади такого обслуговування, К. Маркс вважав, що чим швидше машина виходить за межі свого обґрунтованого терміну експлуатації, то тим численнішими та значними є ремонтні роботи, необхідні для того, щоб підтримати функціонування машин до кінця терміну середньої тривалості її використання [9, с. 196].

Економічно обґрунтоване співвідношення між витратами на придбання технічних засобів і витратами на їх ремонт і технічне обслуговування повинно визначатися з урахуванням реальних економічних умов господарювання сільськогосподарських товаровиробників. Моральне зношення таких засобів означає, що вони втрачають здатність виконувати свою суспільну функцію у зв'язку із появою нових, більш прогресивних засобів праці подібного роду. Унаслідок цього праця, втілена у технічних засобах, втрачає свою суспільне значення і повністю або частково не визнається суспільством. Необхідно враховувати дві протилежні

тенденції, які виникають у результаті появи нових технічних засобів. З одного боку, створення таких засобів за інших рівних умов зумовлює тенденцію до скорочення витрат на їх ремонт і технічне обслуговування. Однак, з іншого боку, спостерігається протилежна тенденція, яка впливає на НТП. Ці дві тенденції діють одночасно, причому то одна, то інша виходять на перший план. Характеризуючи цю суперечність, А. Сміт зазначав, що всі технічні удосконалення, які дозволяють незмінній кількості працівників виконувати ту саму кількість роботи за допомогою більш дешевих машин, ніж раніше, завжди визнаються вигідними для всього суспільства [10, с. 217].

Процес створення галузей виробничо-технічного агросервісу на кожному етапі розвитку сільського господарства має певні межі. На думку вітчизняних науковців, їх створення можна вважати економічно виправданим лише у тому випадку, якщо скорочуються сукупні витрати виробництва та знижується вартість виробництва кінцевого продукту [11]. Можна погодитися із цією позицією, оскільки в існуючих умовах господарювання наслідком виробничо-технічного обслуговування повинно стати насамперед істотне здешевлення послуг, підвищення їх якості та збільшення обсягу надання. Із цією метою необхідно постійно удосконалювати склад галузей, видів виробництв і діяльності виробничо-технічного агросервісу, які повинні якісно та своєчасно обслуговувати процес відтворення технічних засобів.

На сьогодні функціональна структура виробничо-технічного сервісу включає в себе матеріально-технічне постачання сільськогосподарських товаровиробників; ремонт і технічне обслуговування техніки та обладнання; транспортне, агрохімічне, технологічне, енергетичне й меліоративне обслуговування сільського господарства; наукове, інформаційне та інші види забезпечення цієї галузі.

У нинішніх умовах об'єктивною необхідністю є лізинг технічних засобів, дилерське обслуговування машин та обладнання в гарантійний період експлуатації, роздрібна та оптова торгівля продукцією виробничо-технічного призначення, маркетингова діяльність, закупівля, відновлення і продаж засобів механізації, які були у використанні тощо.

У науковій літературі зазвичай детально розглядають внутрішньогосподарське виробничо-технічне обслуговування та районного рівня. Поділяємо думку науковців про те, що таке обслуговування можуть забезпечувати різні суб'єкти: сільгосптоваровиробники; підприємства виробників засобів виробництва, якщо це виз-

начається умовами продажу; сторонні юридичні та фізичні особи; шляхом кооперації сільськогосподарських підприємств [12].

Послуги з виробничо-технічного обслуговування, яке вимагає складних, дороговартісних засобів виробництва і високої кваліфікації працівників, мають надавати спеціалізовані організації. Саме це забезпечить вищий рівень обслуговування основного виробництва з порівняно низькими витратами. Причому при освоєнні інноваційних розробок у сільськогосподарському виробництві посилюється роль спеціального виробничо-технічного обслуговування. Окремі дослідники вважають, що у нинішніх умовах господарювання виробничо-технічне обслуговування сільськогосподарських товаровиробників доцільно організувати за територіальним принципом. На думку В.В. Іванишина, це дозволить спільно використовувати техніку та засоби виробництва, забезпечити якісний та оперативний їх ремонт, технічне обслуговування, а також виконувати агрохімічні, енергетичні та інші види обслуговування багатокладного сільського господарства [13].

У нинішніх умовах диференціація сільськогосподарських підприємств за рівнем купівельної спроможності вимагає їх поділу за рівнем технічної забезпечення, що у свою чергу передбачає формування трьох сегментів ринку техніки. Для першого сегменту доцільно запропонувати техніку, яка не поступається за якістю перед зарубіжними аналогами, але відрізняється від них нижчою ціною; для другого сегменту необхідна більш дешева техніка задовільної якості; для підприємств третього сегменту можливо придбати техніку лише із вторинного ринку. Окрім того, в умовах, що склалися, первинний і вторинний ринки сільськогосподарської техніки повинні формуватися насамперед за рахунок модернізації та подовження експлуатаційного терміну. В умовах зниження технічного забезпечення сільгосптоваровиробників першочергового значення набуває підтримка у працездатному стані МТП, своєчасний ремонт і відновлення технічних ресурсів, що передбачає розвиток системи комплексного інженерного сервісу. У свою чергу необхідністю стало створення системи інформаційно-консультаційного та кадрового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.

Нині спостерігається негативна тенденція щодо забезпечення основними видами сільської техніки в господарствах корпоративного сектору аграрної економіки залежно від площі землекористування.

Наведені розрахунки переконують, що із сукупності підприємств, які мали сільськогос-

подарські угіддя в обробітку у 2016 р. лише 30,3% із них були забезпечені тракторами, автомобілями — на 20,9% та зернозбиральними комбайнами — на 19,8%. У господарствах, які не мають у використанні сільськогосподарських угідь, забезпечення цими технічними ресурсами становило: трактори — 7%, автомобілі — 6,4, зернозбиральні комбайни — 2,4%.

Результати групування переконують, що господарства із невеликим площею сільськогосподарських угідь в обробітку мають труднощі щодо забезпечення техніки. Так, у господарств з площею в обробітку до 50 га лише у 9,3% з них є наявності трактори, 3,9% — автомобілі, 3,1% — зернозбиральні комбайни; у групі підприємств із площею обробітку від 50 га до 100 га — 20,2% мали трактори, 9,4% — автомобілі, 9,1% — зернозбиральні комбайни; у групі із площею обробітку від 100 га до 500 га спостерігається покращення у забезпеченні технічними ресурсами: 43,3% господарств мали трактори, 25,4% — автомобілі, 25,8% — зернозбиральні комбайни. Отже, економічно слабкі малі та середні сільськогосподарські підприємства не мають можливості купувати необхідні технічні засоби, що зумовлює потребу в організації пунктів прокату техніки. Такі пункти найчастіше організують на основі забезпечених технікою сільгосптоваровиробників, машинно-технологічних станцій, ремонтно-технічних організацій та агропостачу, які можуть виступати як спеціалізовані об'єкти інфраструктури для технічного обслуговування підприємств сільського господарства.

У матеріально-технічному постачанні сільгосптоваровиробників веж живе значення має розвиток вторинного ринку техніки та обладнання як один із варіантів ресурсозбереження в АПК. Необхідність розвитку вторинного ринку зумовлена значним старінням і зношенням машинно-тракторного парку, інтенсивним списанням техніки, істотним скороченням обсягів поставок машин.

За умови покращення фінансового стану сільськогосподарських товаровиробників, на ринок буде надходити дедалі більше використаної техніки, що є непрацездатною. Саме це може стати початком другого етапу становлення вторинного ринку сільськогосподарського ринку, для якого характерним стане еволюційний розвиток організаційно-функціональної структури, механізмів формування цін, способів продажу техніки та інших параметрів ринку. За умови, що всі ринкові параметри набудуть збалансованого стану, розпочнеться третій, заключний, етап становлення вітчизняного ринку сільськогосподарської техніки, що

Таблиця 1. Кількість РТП та обсяги наданих послуг сільгоспвиробникам

Рік	Кількість, од.	Надано послуг сільгосптоваровиробникам, тис. грн				всього	обсяги заборгованості сільськогосподарських товаровиробників перед РТП, тис. грн
		надання послуг із ремонту с.-г. техніки	надання послуг із реалізації с.-г. техніки і запчастин	інші послуги			
2013	213	29962,09	73237,7	27066,31	130244,6	13526,9	
2014	205	31844,0	150065,8	65147,8	246442,6	5188,5	
2015	202	25809,5	136587,4	60355,2	222137,2	11164,6	
2016	138	54101,2	47055,6	36710,1	121361,8	14342,5	

Джерело: розраховано автором за даними Мінагрополітики.

була у використанні. Це означатиме, що вторинний ринок техніки набув стабільного режиму функціонування [14].

Стабільне функціонування ринку такої техніки можна забезпечити за умови високої якості сервісних послуг, гарантій та помірних цін на неї. Важливого значення у цьому напрямі набуває розвиток РТП (ремонтно-технічних підприємств) як складового елементу інфраструктури ринку техніки (табл.1).

Наведені дані таблиці 1 свідчать про зменшення загальної кількості РТП. Так, протягом 2013—2016 рр. вона скоротилася на 35,3% і в 2016 р. становитиме 138. Аналіз структури надходжень за основними видами наданих послуг виявив такі значення: ремонт сільськогосподарської техніки у 2013 р. забезпечив надходження 54101,2 тис. грн (або 39,9% від загального обсягу надходжень); надання послуг по реалізації сільськогосподарської техніки і запчастин — 47055,6 тис. грн (34,7%), інші послуги 36710,1 тис. грн (25,4%). Таким чином, підприємства з надання ремонтно-технічних послуг мають чітку спеціалізацію, оскільки два види основних послуг займають майже 80% надходжень. Отже, їх перспективний розвиток полягатиме в покращенні діяльності через удосконалення економічних відносин, забезпечення високої якості наданих послуг тощо.

Важливим складовим інфраструктурного забезпечення ринку сільськогосподарської техніки у наданні послуг технічного сервісу є сформована дилерська мережа, на розвиток якої впливає ряд чинників, у тому числі організаційних. Так, аналіз опитування в 2013 р. показав, що найчастіше причиною відмови від сервісних послуг були висока ціна на обслуговування (51%) або переконання, що дешевше і зручніше провести ремонт чи обслуговування техніки своїми силами (39%). Низький рівень якості обслуговування — третя за важливістю причина (24%). Рідше причиною відмови була відсутність необхідних запчастин (7%). Дослідження показали, що рівень значущості такої причини відмови від послуг сервісу, як "високі ціни на обслуговування" досить

відчутний. Значущість таких причин, як "тяганина з оформленням документів" і "велика відстань до сервісу" висока для групи господарств із великим парком машин, а така причина, як "відсутність сервісних центрів у районі" значуща для господарств із середнім і невеликим парком.

Аналіз результатів опитування в 2016 р. засвідчив, що думка власників машин різко змінилася про сервісному обслуговуванні. Наприклад, за цей період збільшилася кількість господарств, які звертаються за обслуговуванням до спеціалізованих сервісних організацій. Так, низький рівень якості обслуговування у сервісних підприємствах відзначили лише 8%; низький рівень компетенції працівників сервісу — близько 6; погану доступність сервісного пункту — 16,7; тривалий час очікування при обслуговуванні — 8,3%. Крім того, високий рівень цін на обслуговування відзначили близько 11,1%, більшу тривалість у часі доставки запчастин — 13,9, високий рівень цін на запасні частини — 16,7, невдоволені трудомісткістю оформлення документів — лише близько 6% [15].

ВИСНОВКИ

Таким чином, як показали дослідження, дилерська діяльність в сервісному обслуговуванні техніки в Україні має тенденцію до розвитку. На нашу думку нині найбільш перспективним напрямом діяльності ремонтно-транспортних підприємств є модернізація спрацьованих технічних засобів.

Важливе значення у забезпеченні стабільного функціонування ринку сільськогосподарської техніки відводиться ремонтно-технічним підприємствам як складовому елементу інфраструктури ринку техніки. Перспективним напрямом діяльності ремонтно-транспортних підприємств є модернізація спрацьованих технічних засобів.

Нині в Україні поширеною є організація фірмового технічного сервісу, за якої завод-виробник сільськогосподарської техніки створює мережу дилерських центрів, завданням яких є реалізація машин і обладнання з обов'язковою їх передпродажною підготовкою, обслуговуванням у гарантійний і післягарантійний періоди. Однак такий підхід базується на однорівневій системі, за якої обслуговування певної зони здійснюється виключно регіональною дилерським центром, що не дозволяє забезпечити ефективність сервісних послуг.

Література:

1. Rosenstein-Rodan P. The notes of the Theory of the "Big Push" in Economic Development of Latin America. — London — New York, 1981. — 452 p.

2. Рекуненко І.І. Роль і місце інфраструктури ринку в ринковій економіці / І.І. Рекуненко, Р.В. Коробка // Вісник Української академії банківської справи. — 2011. — № 2. — С. 20—24.

3. Шубін О.О. Інфраструктура товарного ринку. 2-ге вид. / О.О. Шубін, О.М. Азарян. — К.: НМЦВО МОН України: Студцентр, — 2004. — 816 с.

4. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд. — Т. 26, ч. 1. — 477 с.

5. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд. — Т. 23. — 908 с.

6. Котлер Филип Основы маркетинга / Филип Котлер, Гари Армстронг, Вероника Вонг, Джон Сондерс. — М.: Издательство: Діалектика-Вильямс. — 2016. — 752 с.

7. Хоскинг Алан. Курс предпринимательства: перевод с английского / Алан Хоскинг. — М.: Международные отношения, 1993. — 352 с.

8. Скоцик В.Є. Технічне оснащення — основа високотехнологічного виробництва продукції рослинництва / В.Є. Скоцик // Економіка і регіон. — № 3. — 2013. — № 3. — С. 99—103.

9. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд. — Т. 24. — 649 с.

10. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. — М.: Соцэкгиз, 1962. — 684 с.

11. Антология экономической классики. — М.: Эконом, 1993. — Т. 1. — 476 с.

12. Федотов А.В. Теоретические основы функционирования и экономический механизм развития рынка сельскохозяйственной техники / А.В. Федотов. — М.: Изд-во Прометей. 2005. — 176 с.

13. Становлення ефективного аграрного виробництва шляхом відновлення техніко-технологічної бази підприємств / В.В. Іванишин Агросвіт // 2009. — № 23. — С. 24—27.

14. Конкин Ю.А. Экономика технического сервиса на предприятиях АПК / Ю.А. Конкин, М.Ю. Конкин, Л.В. Тришкина, Ю.В. Чутчева. — М.: УМЦ "Триада", 2007. — 572 с.

15. Скоцик В.Є. Формування дилерської мережі збуту сільськогосподарської техніки в Україні / В.Є. Скоцик // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 9. — С. 61—64.

References:

1. Rosenstein-Rodan, P. (1981), The notes of the Theory of the "Big Push" in Economic

Development of Latin America, London — New York.

2. Rekuenko, I.I. and Korobka, R.V. (2011), "The role and place of market infrastructure in a market economy", Visnyk Ukrain'skoi akademii bankiv'skoi spravy, vol. 2, pp. 20—24.

3. Shubin, O.O. and Azarian, O.M. (2004), Infrastruktura tovarnoho rynku [Infrastructure of the commodity market], NMTsVO MON Ukrainy: Studtsentr, Kyiv, Ukraine.

4. Marks, K. and Enhel's, F. (1955), Soch. [Works], 2-d ed., vol. 26, no. 1, Moscow, Russia.

5. Marks, K. and Enhel's, F. (1955), Soch. [Works], 2-d ed., vol. 23, Moscow, Russia.

6. Kotler, F. Armstronh, H. Vonh, V. and Sonders, Dz. (2016), Osnovy marketynha [Kotler Philip Basics of Marketing], Dialektyka-Vyl'iams, Moscow, Russia.

7. Khoskynh, A. (1993), Kurs predprynymatel'stva: perevod s anhlyjskoho [Entrepreneurship course: translation from English], Mezhdunarodnye otnosheniya, Moscow, Russia.

8. Skotsyk, V. Ye. (2013), "Technical equipment — the basis of high-tech production of plant products", Ekonomika i rehion, vol. 3, pp. 99—103.

9. Marks, K. and Enhel's, F. (1955), Soch. [Works], 2-d ed., vol. 24, Moscow, Russia.

10. Smyt, A. (1962), Yssledovanye o pryrode y prychnakh bohatstva narodov [Research on the nature and causes of the wealth of peoples], Sotsekhzyz, Moscow, Russia.

11. Petti, V. Smit, A. and Rikardo, D. (1993), Antolohiya ekonomycheskoj klasyky [Anthology of Economic Classics], Ekonom, Moscow, Russia.

12. Fedotov, A.V. (2005), Teoretycheskye osnovy funktsyonyrovaniya y ekonomycheskyj mekhanyzm razvytyia rynku sel'skokhoziajstvennoj tekhnky [Theoretical bases of functioning and the economic mechanism of development of the market of agricultural machinery], Yzd-vo Prometej, Moscow, Russia.

13. Ivanyshyn, V.V. (2009), "Establishment of efficient agricultural production through the restoration of the technical and technological base of enterprises", Ahrosvit, vol. 23, pp. 24—27.

14. Konkyn, Yu.A. Konkyn, M.Yu. Tryshkyna, L.V. and Chutcheva, Yu.V. (2007), Ekonomyka tekhnicheskoho servysa na predpriyatiakh APK [Economics of technical service at the enterprises of agroindustrial complex], UMTs "Tryada", Moscow, Russia.

15. Skotsyk, V.Ye. (2013), "Formation of a dealer network of agricultural machinery sales in Ukraine", Visnyk ahrarnoi nauky, vol. 9, pp. 61—64.

Стаття надійшла до редакції 06.07.2018 р.